

تعهدات شرکت های خارجی در نظام حقوقی ایران، آثار و ضمانت اجراهای آن در مقایسه با

شرکت های ایرانی

اشکان عبدالی^۱، ربیعا اسکینی^{۲*}، علیرضا مظلومی رهنی^۳، سعید خردمندی^۴

^۱ دانشجوی دوره ی دکتری، گروه حقوق خصوصی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران.

^{۲*} استاد، گروه حقوق خصوصی، دانشگاه مفید، قم، ایران.

^۳ استادیار گروه حقوق خصوصی، واحد شهر قدس، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

^۴ استادیار گروه حقوق، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۰/۰۹ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۰۵

Obligations of foreign companies in Iran's legal system, its effects and performance guarantees compared to Iranian companies

Ashkan Ebdali¹, Rabia Skini^{2*}, Alireza Mazloumi Rahani³, Saeed Kheradmandi⁴

¹ PhD student, Department of Private Law, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran.

^{2*} Professor, Department of Private Law, Mofid University, Qom, Iran.

³ Assistant Professor, Department of Private Law, Quds City Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

⁴ Assistant Professor, Department of Law, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran.

Received: (30/11/2021) Accepted: (29/01/2022)

شناسه یکتا: <https://dorl.net/dor/>

Abstract

It is unrealistic to think that foreign companies only have rights in Iran's legal system, because there is no rights-oriented approach to this matter in any legal system, but what exists are obligations along with rights. . Of course, these obligations can be at three levels, which can be considered as legal obligations, contractual obligations, and customary obligations. Apart from the contractual obligations and customary obligations that are not discussed in this treatise, the obligations imposed on foreign companies by law are more important. These laws can be both at the level of the constitution, at the level of ordinary laws, and at the level of regulations and guidelines. Non-registration of foreign companies according to the existing laws in the commercial law systems of each country should have the guarantee of various legal, criminal and even administrative enforcements. In this regard, this issue is mentioned in the regulations of the World Trade Organization and especially in the Agreement on Tariff Measures - which governs tax tariffs - and discrimination in the registration of foreign companies as a violation of the obligations of the member states of the Trade Organization. The world knows. The thing that needs to be noted regarding the registration of foreign companies is that due to being within the territory, each government has chosen its own laws and regulations in the field of legal enforcement guarantee.

Keyword

Company obligations, legal system, Performance guarantee

چکیده

این که گمان رود که شرکت های خارجی در نظام حقوقی ایران صرفا دارای حقوق هستند، یک امر غیرواقع بینانه است چرا که در هیچ نظام حقوقی، رویکرد حق محور نسبت به این امر وجود ندارد بلکه آن چه که وجود دارد، تعهدات در کنار حقوق است. این تعهدات البته می تواند در سه سطح باشد که می توان آن را تعهدات قانونی، تعهدات قراردادی و تعهدات عرفی در نظر گرفت. جدا از تعهدات قراردادی و تعهدات عرفی که در این رساله بدان پرداخته نمی شود، تعهداتی که به موجب قانون بر شرکت های خارجی بار می شود، از اهمیت بیشتری برخوردار است. این قوانین می تواند هم در سطح قانون اساسی هم در سطح قوانین عادی و هم در سطح آیین نامه ها و دستورالعمل ها باشد. عدم ثبت شرکت های خارجی به موجب قوانین موجود در نظام های حقوق تجارت هر کشور بایستی دارای ضمانت اجراهای مختلف حقوقی، کیفری و حتی اداری باشد. در این خصوص، در مقررات سازمان تجارت جهانی و به ویژه در موافقت نامه اقدامات تعرفه ای - که ناظر بر تعرفه های مالیاتی است - به این موضوع اشاره شده است و تبعیض در ثبت شرکت های خارجی را به عنوان نقض تعهدات دولت های عضو سازمان تجارت جهانی می داند. نکته ای که در خصوص ثبت شرکت های خارجی لازم است بدان توجه شود این است که با توجه به درون سرزمینی بودن، هر یک از دولت ها قوانین و مقررات خود را در زمینه تلقی ضمانت اجرایی حقوقی انتخاب کرده اند.

واژه های کلیدی

تعهدات شرکت، نظام حقوقی، ضمانت اجرا

مقدمه

این که گمان رود که شرکت های خارجی در نظام حقوقی ایران صرفا دارای حقوق هستند، یک امر غیرواقع بینانه است چرا که در هیچ نظام حقوقی، رویکرد حق محور نسبت به این امر وجود ندارد بلکه آن چه که وجود دارد، تعهدات در کنار حقوق است. این تعهدات البته می تواند در سه سطح باشد که می توان آن را تعهدات قانونی، تعهدات قراردادی و تعهدات عرفی در نظر گرفت. جدا از تعهدات قراردادی و تعهدات عرفی که در این رساله بدان پرداخته نمی شود، تعهداتی که به موجب قانون بر شرکت های خارجی بار می شود، از اهمیت بیشتری برخوردار است. این قوانین می تواند هم در سطح قانون اساسی هم در سطح قوانین عادی و هم در سطح آیین نامه ها و دستورالعمل ها باشد. مهم ترین تعهداتی که شرکت های خارجی در نظام حقوقی بایستی رعایت نمایند، الزام به پرداخت مالیات است. به عبارت دیگر، شرکت های خارجی در قلمروی سرزمینی جمهوری اسلامی ایران، ملزم به پرداخت مالیات هستند مگر این که بر مبنای موافقت نامه های دوجانبه مالیاتی، از پرداخت مالیات مستثنی شده باشند برای نمونه می توان به ((قانون موافقتنامه بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری اسلوواکی به منظور اجتناب از اخذ مالیات مضاعف و جلوگیری از فرار مالیاتی در مورد مالیات های بر درآمد)) اشاره داشت که به تاریخ ۱۳۹۵/۰۹/۰۲ از سوی مجلس شورای اسلامی به تصویب رسیده و هم اکنون لازم الاجراء شده است. هم چنین، ممکن است بنا به برخی از موافقت نامه های همکاری میان جمهوری اسلامی ایران با سایر دولت ها، شرکت های خارجی از برخی تعهدات مستثنی شده باشند برای نمونه بر اساس ماده ۱۱ قانون موافقت نامه معاضدت حقوقی در امور مدنی و جزائی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری قرقیزستان، ((اسناد و مدارکی که در قلمرو یکی از طرفهای متعاقد تنظیم و یا توسط مراجع دادگستری یا مراجع رسمی دیگر از قبیل مترجم و کارشناس رسمی در حدود صلاحیت آنها و به طور رسمی تنظیم و مهمور شده باشد، بدون هیچ گونه تصدیق دیگری مورد قبول و شناسایی طرف متعاقد دیگر می باشد.)) از این رو، در صورتی که یک شرکت قرقیزی در ایران در صدد فعالیت باشد و یکی از تعهداتی که بایستی شرکت خارجی در زمان ثبت شعبه در ایران انجام دهند، در مورد

اسناد و مدارک تنظیم شده و تصدیق آن ها باشد، بنا به ماده ۱۱ فوق الذکر از این تعهد مستثنی هستند.

در هر صورت، در این فصل به تعهدات شرکت های خارجی در نظام حقوقی ایران و آثار و ضمانت اجرای آن توجه می شود و اهدافی که از این فصل دنبال می شود عبارتند از این که اولاً تعهدات شرکت های خارجی در نظام حقوقی ایران، شناسایی گردد ثانياً آثار این تعهدات مشخص گردد و نهایتاً به ضمانت اجرای نقض تعهدات از سوی شرکت های خارجی در ایران توجه گردد. البته نهایتاً درصدد هستیم که به این موضوع بپردازیم که پس از ذکر تمامی موارد فوق الذکر، تعهدات شرکت های خارجی در مقایسه با شرکت های ایرانی در چه سطحی قرار دارد.

مبحث اول - تعهدات

در مبحث نخست به تعهدات شرکت های خارجی در نظام حقوقی ایران پرداخته می شود. در نظام حقوقی داخلی کشورها، برای مدت های مدید این امر به رسمیت شناخته شده است که اشخاص حقوقی از جمله شرکت ها از تعهدات حقوقی از جمله بر مبنای قوانین کار و قوانین محیط زیستی برخوردارند و بر همین اساس در مقابل نقض این تعهدات دارای مسئولیت مدنی هستند. به عنوان یکی امر واقعی، شرکت ها اعم از شرکت های خارجی و داخلی نمی توانند برخی از ضمانت اجرای قانونی در موردشان اعمال شود از جمله حبس اما در بسیاری از نظام های حقوقی آنها با سایر ضمانت اجرای قانونی از جمله جزای نقدی مواجه می شوند. در نظام حقوق بین الملل، هیچ قاعده عام الشمولی وجود ندارد که شرکت ها را در قبال اقدامات تخلف آمیز بین المللی دارای مسئولیت بداند و این بدان دلیل است که استدلال می شود که شرکت ها نمی توانند به مانند دولت ها و یا حتی افراد دارای حقوق و تعهدات برابر شناخته شوند. معاهدات چندجانبه نیز عموماً تعهدات را بر دولت ها بار می کند و نه شرکت ها. برای نمونه، کنوانسیون شماره ۲۹ در مورد کار اجباری مقرر می دارد که دولت های عضو ملزم هستند تا استفاده از کار اجباری را متوقف نمایند. به منظور تحقق این امر، دولت های عضو ملزم هستند تا ساز و کارهای متناسب از جمله در مورد شرکت های خارجی را اتخاذ نمایند تا از کار اجباری جلوگیری به عمل آید. با این حال، این کنوانسیون

گفتار اول - تکالیف مرتبط با ثبت شرکت خارجی

با اینکه قانون اجازه ثبت شعبه یا نمایندگی شرکت های خارجی و آیین نامه اجرایی آن، هیچ گونه اشاره ای به لزوم ثبت شعبه یا نمایندگی این شرکت ها در ایران ننموده اند و صرفا اجازه ثبت آن ها را با رعایت مقررات خاصی پیش بینی نموده اند، با این وجود طبق قانون و آیین نامه اجرایی فوق الذکر، شرکت های خارجی از این امکان برخوردار هستند که در چارچوب قوانین و مقررات کشور نسبت به ثبت شعبه یا نمایندگی خود اقدام نمایند

در مورد تکالیف مرتبط با ثبت شرکت خارجی در وهله اول بایستی به این امر توجه داشت که بر طبق ماده ۳ قانون ثبت شرکت ها^۲، هر شرکت خارجی برای اینکه بتواند به وسیله شعبه یا نماینده به امور تجاری یا صنعتی یا مالی در ایران مبادرت نماید، باید در مملکت اصلی خود به رسمیت شناخته شود و در اداره ثبت اسناد تهران به ثبت رسیده باشد. از این رو، این نتیجه ابتدایا ایجاد می شود که شرکت های خارجی صرفا می توانند در اداره ثبت شرکت های تهران به ثبت برسند و امکان ثبت آن ها در اداره ثبت شرکت های سایر استان ها وجود ندارد. ثانيا، بایستی توجه داشت که یک شرکت خارجی برای این که در ایران به ثبت برسد بایستی در مملکت اصلی خود به عنوان یک شرکت قانونی به رسمیت شناخته شده باشد و ثبت شده باشد و از این رو، یک شرکت خارجی نمی تواند بدون ثبت در کشور متبوع خود در ایران درخواست ثبت به عنوان شعبه یا نمایندگی قانونی را بدهد.

با این حال، ابهامی که در ارتباط با ماده ۳ قانون فوق الذکر دیده می شود، این است که اگرچه در آن به ثبت خود شرکت خارجی در ایران اشاره شده است، اما در آیین نامه اجرایی آن به لزوم ثبت شعبه یا نماینده آن شرکت خارجی اشاره شده است و نوعی تعارض ایجاد می نماید که آیا بر طبق ماده ۳، بایستی خود شرکت خارجی در ایران به ثبت برسد یا اینکه بر طبق مواد آیین نامه اجرایی آن قانون، بایستی شعبه یا نماینده آن شرکت خارجی در ایران به ثبت برسد یا اینکه هر دوی آنها در ایران به

مستقیما شرکت های خارجی را مدنظر قرار نمی دهد. البته این بدان معنا نیست که هیچ معاهده بین المللی شرکت های خارجی را مشمول تعهد ننموده است از جمله کنوانسیون ۱۹۶۹ در مورد مسئولیت مدنی ناظر بر خسارت مربوط به آلودگی نفتی^۱ که مقرر می دارد که مالک یک کشتی که معمولا شرکت های خارجی هستند، می بایستی در قبال هرگونه آلودگی نفتی که از طریق آن ایجاد می شود، دارای مسئولیت مدنی تلقی شود. کنوانسیون ۱۹۸۲ بین الملل حقوق دریاهای نیز نه تنها دولت ها بلکه اشخاص حقیقی و حقوقی را از تصاحب بخش هایی از بستر دریاهای محروم می سازد.

تعهدات عام، تعهداتی است که مربوط به تمامی شرکت های خارجی است مانند تعهد به افشای اطلاعات و تعهدات خاص مربوط به تعهداتی است که مربوط به شرکت های خاص خارجی می شود بسته به حوزه و نوع فعالیت. جدا از تعهداتی که بر عهده شرکت های خارجی در ایران وجود دارد، تعهداتی نیز بر عهده دولت های سرمایه پذیر مانند جمهوری اسلامی ایران در این زمینه وجود دارد برای نمونه حذف موانع غیرتعرفه ای یکی از تعهداتی است که دولت ایران در برابر شرکت های خارجی دارد که به موجب ماده ۳۳ قانون برنامه چهارم توسعه به رسمیت شناخته شده است: ((به منظور نوسازی و روان سازی تجارت، افزایش سهم کشور در تجارت بین الملل، توسعه صادرات کالاهای غیرصنعتی و خدمات، تقویت توان رقابتی محصولات صادراتی کشور در بازارهای جهانی و به منظور گسترش کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در اقتصاد، بازرگانی و تجارت در قالب سند ملی بازرگانی، دولت مکلف است نسبت به توسعه ترانزیت و عبور مطمئن و آزاد و سریع همه کالاها با نرخ رقابتی اقدام نماید. برقراری کالاهای صادراتی ممنوع است. دولت نسبت به حذف همه موانع غیرتعرفه ای و غیرفنی اقدام و تدابیر احتیاطی ضد دامپینگ را اتخاذ نماید.))^۲

¹ The 1969 Convention on Civil Liability for Oil Pollution Damage

² آل اسحاق، یحیی و دیگران؛ ارائه الگوی راهبردی اداره امور بازرگانی و تجارت خارجی بر اساس گفتار ولایت فقیه حضرت امام خمینی (ره) و حضرت امام خامنه ای (مدظله العالی)، قانون اساسی و تجارب نظام جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه دانش راهبردی، سال هفتم، شماره ۲۷، ۱۳۹۶، صص ۳۹-۴۲.

((از تاریخ اجرای این قانون، هر شرکت خارجی برای اینکه بتواند بوسیله شعبه یا نماینده به امور تجاری یا صنعتی یا مالی در ایران مبادرت نماید، باید در مملکت اصلی خود شرکت قانونی شناخته شده و در اداره ثبت اسناد تهران به ثبت رسیده باشد.))³

ثبت برسند.

نمایندگی های شرکت های خارجی که درخواست ثبت آنها می گردد، ذیل ثبت خود شرکت های در صفحه های مربوطه ثبت شوند ضمن این که بایستی برای هر شرکت خارجی، پرونده مخصوص آن تشکیل گردد.^۲

در قوانین ایران، مقررات خاصی جهت ثبت شعبه یا نمایندگی شرکت خارجی پیش بینی شده است برای نمونه بر اساس ماده ۷ قانون ثبت شرکت ها، تغییراتی که در ارتباط با نمایندگان شرکت ها و یا مدیران شعب آن بایستی به اداره ثبت شرکت ها به صورت مکتوب اعلام شود نبایستی از دو ماه افزون نماید و اگر تغییرات در خود شرکت باشد، مدت اعلان آن سه ماه است در صورتی که مرکز اصلی شرکت در اروپا، آسیا و آمریکای شمالی باشد و در سایر مناطق دنیا که خاور دور را نیز شامل می گردد، این تغییرات بایستی ظرف چهار ماه اطلاع رسانی گردد.

اولین تکالیف مرتبط با شرکت های خارجی در نظام حقوقی ایران، تکالیف مرتبط با ثبت شرکت های خارجی است. این تعهد یا تکلیف همان گونه که از نامش پیداست، در زمینه نحوه ثبت شرکت های خارجی و تکالیف خاصی است که برعهده شرکت های خارجی در زمینه ثبت شان در نظام حقوقی ایران وجود دارد. در ادامه به این موارد اشاره خواهد شد.

بند اول - تنظیم اساسنامه

شرکت های خارجی در زمینه های مختلفی می توانند فعالیت داشته باشند و همین امر، موجب می شود که اساسنامه های شرکت های مزبور نیز در زمینه های مختلفی باشد برای نمونه هرگاه شرکت خارجی که در ایران به یکی از عملیات تجاری، صنعتی یا مالی بپردازد، دارای یک امتیازنامه رسمی از دولت ایران باشد، شرایط عملیات آن علاوه بر اساسنامه، باید به موجب امتیازنامه صحیح و منظمی مقرر گردیده باشد که با تصدیق وزارت امور خارجه بر صحت آن تسلیم اداره ثبت شرکت ها، تسلیم شده باشد. بنابراین، بایستی گفت که در مورد برخی شرکت های خارجی، صرفا دارا بودن اساسنامه، برای تشکیل کفایت نمی کند بلکه علاوه بر آن، دارای امتیازنامه نیز باشند.

در پاسخ به نظر می رسد که بایستی بین قانون و آیین نامه اجرایی آن، جمع نمود به نحوی که اگرچه بر طبق آیین نامه اجرایی، شعبه یا نماینده شرکت خارجی بایستی در ایران به ثبت برسند اما در برخی مواد دیگر آن از جمله ماده ۵ آیین نامه اجرایی، ثبت خود شرکت تجاری نیز مورد نظر بوده است بدین صورت که: ((برای ثبت هر شرکت خارجی، تقدیم اسناد ذیل لازم است.))

از این رو، می توان اشاره نمود که به طور یقین خود شرکت تجاری بایستی به ثبت برسد. در ارتباط با ثبت نمایندگی چند موضوع در آیین نامه مورد توجه قرار گرفته است از جمله به موجب بند ۳ ماده ۵ آیین نامه، یک نسخه تصدیق شده از اختیارنامه نماینده عمده شرکت خارجی در ایران و در صورتی که شرکت خارجی، چند نماینده مستقل در ایران داشته باشد، یک نسخه مصدق از اختیارنامه آنها. بر اساس مواد ۱۱، ۱۰ و ۱۲ آیین نامه فوق الذکر، در صورتی که نماینده عمده یا مستقل شرکت خارجی دچار تغییر شود، این موضوع نیز بایستی ثبت گردد و از طرف دیگر، ثبت شعبه یک شرکت خارجی در ایران منوط به ارائه مدارک وابسته می باشد.^۱

با وجود این که در مواد فوق الذکر آیین نامه به ثبت شعبه یا نماینده شرکت خارجی در ایران اشاره شده است، اما می توان ماده اصلی در زمینه ثبت شرکت خارجی در ایران را ماده ۱۴ آیین نامه ثبت شعبه یا نماینده شرکت خارجی دانست که تصریح می دارد: ((در دائره ثبت شرکت ها، دفتر مخصوصی برای ثبت شرکت های خارجی خواهد بود و شرکت های مزبور باید در این دفتر به ترتیب تقاضا و در تحت نمره ترتیبی ثبت شوند.))

نکته بعدی که در این زمینه مشاهده می گردد، آن است که در مواد ۱۵ و ۱۶ آیین نامه اجرایی ثبت شعبه یا نماینده شرکت خارجی در ایران، جزئیات بیشتری در مورد ثبت شعبه یا نماینده شرکت خارجی در ایران بیان شده است از جمله در مورد آیین ثبت تصریح شده است که در دفتر مخصوص ثبت شرکت های خارجی، حداقل بایستی ۴ صفحه سفید برای ثبت هر شعبه یا نمایندگی شرکت خارجی اختصاص داده شود و تمامی شعب یا

^۲ همان.

^۱ استوده تهرانی، حسن؛ حقوق تجارت، جلد ۲، ص ۳۶۸.

ساخت که به مساله انحلال شعبه یا نمایندگی یک شرکت خارجی اشاره دارد. با وجود این، ماده مزبور منظور از ((مراجع ذی صلاح)) را مشخص نکرده است.

از زمره قسمت هایی که حضور یک شرکت خارجی در ایران به عنوان یک شرکت تجاری خارجی نیازمند اخذ مجوز خاص است در حوزه های بانکی و بیمه است. در چنین مواردی، اگر مجوز مزبور از سوی مراجع صادرکننده آن لغو گردد، شرکت تجاری خارجی فعال بایستی نسبت به انحلال واحد ثبت شده اقدام نماید. اگرچه این نکته صحیح است که انحلال شعبه یا نمایندگی بر اساس ماده یاد شده بایستی در مهلت تعیین شده از سوی اداره ثبت شرکت ها صورت پذیرد، با این حال بهتر آن بود که تعیین مهلت مزبور بدون این که به اداره ثبت شرکت ها محول می گردید، در ماده ۶ آیین نامه ثبت شعبه یا نمایندگی خارجی صورت می پذیرفت چرا که بدیهی است که در صورتی که مجوز لغو گردد، شعبه یا نمایندگی بایستی هرچه زودتر برچیده می شد.^۲

بند چهارم - انتشار اوراق سهام

طبق ماده ۲۴ لایحه قانون تجارت ۱۳۴۷ و روقه سهم سند قابل معامله ای است که اصل بر سهولت انتقال و عدم تقید این انتقال به شرایط و تشریفات خاص است. این ویژگی را به «طبع منقول سهام» نیز، تعبیر میکنند. سهام نمایش میزان مشارکت، تعهدات، دیون، دارایی ها و منافع صاحب آن (سهامداران) از کل سرمایه شرکت خارجی است. همچنین، سرمایه ثبت شده شرکت خارجی که در برگیرنده معادل ریالی ارزش سهام است متعلق به شخصیت حقوقی شرکت خارجی و اجزای این سرمایه به صورت سهم متعلق به شخص سهامدار است. به عبارت دیگر اعمال حقوق مالکانه نسبت به سهم از طرف سهامدار و اعمال مالکیت بر سرمایه شرکت خارجی با صاحبان امضای مجاز شرکت خارجی صورت می پذیرد که طبق اساسنامه و تصمیمات مجمع عمومی تعیین شده اند و نماینده شخص حقوقی هستند.

در تعریف و ماهیت سهام، کشورهای مختلف دیدگاه های متفاوتی دارند؛ مثلاً در اسکاتلند طبق قانون شرکت خارجی ۱۹۸۵، سهام به اموال غیرمادی قابل نقل و انتقال محدود شده

اساسنامه مهم ترین بخش تشکیل شرکت خارجی است که رسالت اش با اظهارنامه متفاوت است. اساسنامه مکمل قانون و نوعی قانون خاص برای اداره امور شرکت خارجی در آینده است. بسیاری از روابط شرکت خارجی با مدیران و مدیران با صاحبان سهام و صاحبان سهام با شرکت خارجی و مدیران و محدودیت مدیران، حق رأی نسبت به سهامهای گوناگون، همچنین جایگزین کردن ساختار سرمایه های، تفکیک پرداختها و قدرت اجرایی، توسط اساسنامه تنظیم میگردد. اساسنامه شرکت خارجی برخلاف اظهارنامه میتواند مفصل و با بینش باز به نحوی تنظیم شود که در آینده مدیران به راحتی بتوانند اعمال مدیریت نمایند.

بند دوم - تسلیم اظهارنامه

اظهارنامه به منظور ایجاد رابطه شرکت خارجی با دولت و به نمایندگی از دولت با مرجع ثبت شرکت خارجی تکمیل میگردد. در اظهارنامه به سؤالیهای پاسخ داده میشود که معمولاً مربوط به نظم عمومی و اقتصادی کشور است.

بند سوم - انحلال شعبه یا نمایندگی در صورت

لغو مجوز

در برخی از موارد، فعالیت تجاری یک شرکت خارجی در ایران منوط به اخذ مجوز گردیده است برای نمونه در مورد سرمایه گذاری خارجی که چنانچه مجوز مربوطه از سوی دستگاه های ذیربط لغو گردد، شعبه یا نمایندگی خارجی مستقر در ایران، بایستی اقدام به انحلال خود نماید.^۱ در این ارتباط، ماده ۶ آیین نامه ثبت شعبه یا نمایندگی تصریح نموده است: ((اشخاصی که مجوز فعالیت آنها از سوی مراجع ذی صلاح لغو می شوند مکلفند در مهلت تعیین شده توسط اداره ثبت شرکت ها و مالکیت های صنعتی، نسبت به انحلال شعبه یا نمایندگی و انجام امور تصفیه آن اقدام نمایند.

تبصره- شرکت هایی که مجوز فعالیت های آنها تمدید نمی شود، شش ماه مهلت دارند تا نسبت به انحلال شرکت ثبت شده و انجام امور تصفیه آن اقدام نمایند.))

ماده یاد شده را می توان به عنوان تنها ماده ای خاطر نشان

^۱ آخوندی، رضا؛ عاملیت تجاری در حقوق ایران و فرانسه، تهران، نشر دادگستر، ۱۳۸۴، صص ۱۷-۱۸.

^۲ رسائی نیا، ناصر؛ کلیات حقوق بازرگانی تجارت، تهران، انتشارات ویستار، ۱۳۸۷، صص ۵۶-۵۷.

اشکان عبدالی و ربیعا اسکینی و علیرضا مظلومی رهنی و سعید خردمندی: تعهدات شرکت های خارجی در نظام حقوقی ایران، آثار و ضمانت اجراهای آن در مقایسه با شرکت های ایرانی

شده به نام شرکت خارجی در شرف تأسیس ممکن نیست. دارایی قابل تلاشی شدن است و مجمع عمومی عادی قابل دعوت و تشکیل نیست. مدیران و بازرسان رسمیت ندارند و به عنوان مدیر شرکت خارجی سهامی نمیتوانند اعمال مدیریت کنند. صدور ورقه سهم ممکن نیست.

اوراق قرضه یا اوراق مشارکت را نمیشود منتشر کرد. هنوز شرکت خارجی در شرایط قراردادی است و مسئولیت مؤسسين انفرادی است. با ثبت شرکت خارجی و تحصیل شخصیت حقوقی وضعیت عوض می شود و همه این امور تثبیت می شود.

بند هفتم - ارائه گزارش فعالیت

از جمله تعهداتی که به موجب آیین نامه ثبت شعبه یا نمایندگی بر نمایندگی ها و شعب شرکت های خارجی در ایران بار شده است، ارائه گزارش های مربوط به فعالیت تجاری آنهاست. در این خصوص در ماده ۸ آیین نامه ذکر شده است: ((کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی مشمول این آیین نامه موظفند گزارش فعالیت شعبه یا نمایندگی در ایران را همراه با صورت های مالی حسابرسی شده خود ظرف مدت ۴ ماه پس از پایان سال مالی به دستگاه های ذیربط ارسال دارند. حسابرسی مذکور تا زمانی که آیین نامه اجرایی تبصره ۴ ماده واحده قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه ای حسابداران ذی صلاح به عنوان حسابدار رسمی - مصوب ۱۳۷۲ اعلام نشده است، توسط سازمان حسابرسی و موسسات حسابرسی مورد قبول دستگاه ذی ربط؛ که شرکای آن افراد حقیقی تایید شده توسط اداره نظارت سازمان حسابرسی باشند، انجام می گیرد.))

منظور از کلیه اشخاص مشمول آیین نامه فوق، شعب و نمایندگی های شرکت های خارجی اعم از حقیقی یا حقوقی است. اشخاص مزبور ملزم شده اند تا گزارش فعالیت های تجاری خود را به همراه صورت های حسابرسی شده مالی ظرف مدت ۴ ماه پس از پایان سال مالی، به دستگاه های ذیربط ارسال کنند. با این حال، آنچه که در اینجا ایجاد ابهام می نماید، آن است که در اینجا منظور از دستگاه های ذیربط مشخص نشده است اما به نظر نمی رسد که به جز سازمان امور مالیاتی، سازمان دیگری دارای صلاحیت قانونی برای دریافت این گزارش فعالیت و صورت های حسابرسی شده مالی باشد.

لازم به ذکر است که از آنجا که آیین نامه اجرایی تبصره ۴ قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه ای حسابداران ذی

است، اما در انگلیس این محدودیت کمتر است و مشمول اموال شخصی از هر نوعی نیز میگردد. در بخش ۱۸۶ قانون شرکت خارجی ایالات متحده آمریکا (۱۹۸۵) گواهی سهام صادر شده از شرکت خارجی نیز، نماینده صاحب سهام بودن سهام داران است و اعتبار آن باقی است، تا زمانی که مدرک مخالفی در تقابل با این گواهی نشان داده شود. از این رو می توان گواهی اعتبار سهام در انگلیس و اسکاتلند را معادل گواهی ها موقتی سهم در لایحه قانون تجارت دانست، با این تفاوت که شکل سهام موجود در کشور انگلستان با ماهیت سهام ما متفاوت است.

بند پنجم - پذیره نویسی

پذیره نویسی سهم عبارت است از عمل حقوقی که به موجب آن شخصی تعهد میکند با تأمین قسمتی از سرمایه شرکت خارجی در حدود مبلغ آورده شده، در شرکت خارجی سهامی عام، شریک شود. در تعریف دیگری، برای اینکه سهام شرکت خارجی از طرف خریداران تعهد گردد، آنان باید ورقه ای را به نام «ورقه تعهد سهم» که حاکی از قبول و تعهد پرداخت بهای سهم است، تکمیل و امضاء کنند. با توجه به اینکه شرکت خارجی سهامی عام باید هیأت مدیره های متشکل از حداقل پنج نفر داشته باشد که از میان صاحبان سهام انتخاب می شوند (ماده ۱۰۷ لایحه قانونی ۱۳۴۷)، تعداد پذیره نویسان باید به حدی باشد که کل شرکا از پنج نفر کمتر نباشند.

بند ششم - تشکیل

شرکت خارجی مانند سایر شرکت های تجاری در یک لحظه به وجود نمی آید. با توجه به خصوصیات این نوع از شرکت خارجی مسئولیت انفرادی دوران تشکیل شرکت خارجی را می پذیرند و پس از حل مشکلات مربوط به آورده و اساسنامه و مدیران و بازرسان وارد مرحله جدی تأسیس شرکت خارجی می شوند. پس از طی مراحل فوق الذکر شرکت خارجی سهامی تشکیل می شود.

تشکیل شرکت خارجی به معنای طی دوران تکامل و دگرپسی شرکت خارجی سهامی و شخصیت حقوقی است. ولی شخصیت حقوقی هنوز متولد نشده است، شرکت خارجی دارای حق و تکلیف نیست و نمی تواند قرارداد منعقد نماید و طرف معامله واقع شود. سهام قابل استرداد و استفاده از وجوه تأدیه

گردد، اداره ثبت شرکت ها نسبت به انحلال آن در ایران اقدام نماید.^۲

گفتار سوم- رعایت قوانین و مقررات امره ناظر

بر فعالیت شرکت خارجی در ایران

منظور از قوانین و مقررات امره، قوانین و مقرراتی است که یا مربوط به قوانین یا نظم عمومی یا اخلاق حسنه هستند و وجود هر یک از این سه عامل موجب می گردد که عملکرد شرکت های خارجی در ایران با چالش های عمده مواجه باشند. البته این موضوع، یکی از ضعف های عمده نظام حقوقی ایران است که قانون گذاری و تنظیم گری خاصی در حوزه شرکت های خارجی دیده نمی شود به جز موارد پراکنده. این در حالی است که در نظام های حقوقی دیگر، تنظیم گری به طور خاص در این زمینه دیده می شود. به طور نمونه، دستورالعمل های اتحادیه اروپایی ناظر بر شرکت های خارجی به چند بخش تقسیم می شوند که مهم ترین آن ها عبارتند از:

الف- دستورالعمل های مشارکت تجاری: این دستورالعمل ها که تاکنون چهار مورد از آنها صادر شده است و پنجمین آنها هم چنان ابلاغ نشده است بر اساس بند یک ماده ۵۴ معاهده عملیاتی کردن اتحادیه اروپایی صادر شده اند. بر این اساس، شورای اتحادیه اروپایی از این اختیار برخوردار شده است که به منظور لغو محدودیت ها بر آزادی های ثبت اشخاص حقوقی حقوق خصوصی در قلمروی دولت های عضو اتحادیه، تصمیمات و دستورالعمل هایی را صادر نماید. این دستورالعمل ها که در طول چهل پنج سال گذشته به تصویب رسیده اند، به صورت دستورالعمل های چهارگانه شناخته می شوند که عبارتند از دستورالعمل افشای اطلاعات^۳، دستورالعمل ادغام و انتزاع شرکت های کارگزاری بورسی^۴، دستورالعمل افزایش یا کاهش سهام از سوی سرمایه گذاران خارجی در شرکت های بورسی^۵ و سرانجام دستورالعمل های شرکت های تک نفره^۶ که به مجموع این دستورالعمل ها، دستورالعمل های چهارگانه مشارکت های

صلاح به عنوان حسابدار رسمی در مورخه ۱۳۷۹/۰۶/۱۳ مورد تصویب قرار گرفته است، در شرایط کنونی، شعب و نمایندگی شرکت های خارجی در ایران بایستی حسابرسان و بازرسان قانونی خود را از میان موسسات حسابرسی انتخاب نمایند که عضو جامعه حسابداران رسمی ایران می باشند. در غیر این صورت، صورت های مالی حسابرسی شده آنها نزد بانک ها و موسسات مالی و اعتباری، سازمان امور مالیاتی و موسسات و نهادهای عمومی غیردولتی مانند شهرداری ها اعتباری نخواهد داشت.^۱

بند هشتم-ارائه گزارش سالانه شرکت مادر

توسط شعبه

لزوم ارائه گزارش سالانه شرکت مادر توسط شعبه، یکی از تعهدات و تکالیفی است که به موجب ماده ۷ آیین نامه ثبت شعبه یا نمایندگی شرکت های خارجی در ایران، مقرر شده است: ((شعب شرکت های خارجی که نسبت به ثبت شعبه خود در ایران اقدام نموده و به فعالیت می پردازند موظفند، هر سال گزارش شرکت اصلی مشتمل بر گزارش های مالی حسابرسی شده توسط حسابرسان مستقل مقیم در کشور متبوع را به دستگاه ذی ربط ارائه نمایند.))

اگرچه در این ماده، منظور از دستگاه ذی ربط را مشخص ننموده است اما می توان به موجب بند ۶ ماده ۱۲ آیین نامه ثبت شعبه یا نمایندگی شرکت های خارجی در ایران، این امر را استنباط نمود که منظور از دستگاه ذی ربط، همان دایره ثبت شرکت ها است چرا که در این بند مقرر شده است که شرکت خارجی، در زمان ثبت خود و بر اساس اظهارنامه ثبت متعهد گردد که سالانه یک نسخه از آخرین بیلان شرکت را در صورتی که به موجب اساسنامه قابلیت انتشار داشته باشد به دایره ثبت شرکت ها که در ماده یک طرح اصلاحی آیین نامه ثبت شرکت ها مصوب ۱۳۴۰ به اداره ثبت شرکت ها و مالکیت صنعتی تغییرنام یافته است، تحویل بدهد.

به نظر می رسد که این تکلیف از این رو برای یک شعبه شرکت خارجی در ایران لحاظ شده است که در صورتی که شرکت خارجی در کشور متبوع خود دچار انحلال یا ورشکستگی

^۲ استوده تهرانی، پیشین، ص ۳۷۳.

^۳ obligatory disclosure of information

^۴ merging and division of stock corporations

^۵ acquisition on stock corporation as a result of engrossment of the stocks or other securities by outward investors

^۶ one man companies

^۱ آیین نامه اجرایی تبصره ۴ قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه ای حسابداران ذی صلاح به عنوان حسابدار رسمی، ماده ۲.

تجاری اتحادیه اروپایی اطلاق می شود.^۱

ب- دستورالعمل های افشای اطلاعات : این دستورالعمل ها که بر اساس بند ۲ ماده ۴۴ معاهده عملیاتی کردن اتحادیه اروپایی صادر می شوند ، در ارتباط با موضوعات مهمی مانند صدور اسناد عمده مشارکت تجاری ، مسئولیت های هر یک از شرکاء در ارتباط با افشای اطلاعات در اشخاص حقوقی حقوق خصوصی ، شرایط و تاثیرات ناشی از عدم افشای اطلاعات بر هر یک از شرکاء در اشخاص حقوقی حقوق خصوصی^۲ .

در هر صورت در مورد نظم عمومی و اخلاق حسنه و جایگاه آن در زمینه شرکت های خارجی فعال در ایران میتوان گفت چنان که در ماده ۱۰ ق.م. نیز نفوذ قراردادهای خصوصی منوط بر این شده است که مخالف صریح قانون نباشد و در ماده ۹۷۵ ق.م آمده است: «محکمه نمی تواند قوانین خارجی و یا قراردادهای خصوصی را که بر خلاف اخلاق حسنه بوده و یا بواسطه جریحه دار کردن احساسات جامعه یا به علت دیگر مخالف با نظم عمومی محسوب می شود، به موقع اجرا گذارد، اگرچه اجراء قوانین مزبور اصولا مجاز باشد.»

در اثر دخالت روزافزون دولت در امور اقتصادی، مفهوم نظم عمومی گسترش فراوان یافته و به همان نسبت از آزادی دو طرف قرارداد کاسته شده است. علت های بطلان قراردادها رو به فزونی است و بیش تر شرایط عقود که جنبه اجتماعی دارد از طرف دولت به اشخاص تحمیل می شود.

این دگرگونی ها باعث شده است که گروهی از حقوقدانان «انطباق عقد با ضرورت های اجتماعی یا نظم عمومی» را بر شرایط اساسی صحت عقد بیفزایند. افزودن این عنوان اشاره به این حقیقت است که آزادی قراردادی تا جایی محترم است که با نظام اجتماعی و حقوقی تعارض نداشته باشد. عوامل خارجی که آزادی عمل شرکت های خارجی در ایران را محدود می نماید تحت یکی از این عوامل می باشد:

• قانون

• نظم عمومی

• اخلاق حسنه

البته این سه عامل را نباید به کلی از یکدیگر مستقل دانست، زیرا علاوه بر ارتباط نزدیک بین دو مفهوم نظم عمومی و اخلاق حسنه، قانون نیز با آن دو مرتبط است. چنانکه برای تشخیص قانون امری از تکمیلی، باید به مفهوم نظم عمومی رجوع نمود. همچنین نظم عمومی در بسیاری موارد ناشی از قانون می باشد که ذیلا به بررسی این سه عامل پراخته خواهد شد.

بند اول - قانون

قانون یکی از محدودیت های اصلی برای آزادی فعالیت شرکت خارجی در نظام حقوقی ایران تلقی می شود. در این زمینه می توان برای نمونه به ماده ۲ قانون تشویق و حمایت از سرمایه گذاری خارجی اشاره نمود که در صدر خود ذکر می نماید که یکی از شرایط پذیرش سرمایه گذاری خارجی آن است که بایستی مطابقت با قوانین و مقررات وجود داشته باشد و در غیر این صورت، نوبت به بررسی سایر شرایط پذیرش سرمایه گذاری خارجی از جمله تاثیر در ((رشد اقتصادی، ارتقای فناوری، ارتقای کیفیت تولیدات، افزایش فرصت های شغلی و افزایش صادرات)) نمی رسد. به عبارت دیگر، می توان این مفهوم مخالف را از ماده ۲ قانون فوق الذکر برداشت نمود که در غیاب تطابق با قوانین و مقررات، هرچند که یک شرکت خارجی موجب رشد اقتصادی یا سایر موارد فوق الذکر شود، امکان فعالیت تجاری در ایران را نخواهد داشت.^۳

این نکته به نحوی دیگر در مواد ۲ و ۳ آیین نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت از سرمایه گذاری خارجی نیز آمده است از جمله در ماده ۲ این آیین نامه تاکید شده است که ((سرمایه گذاری های خارجی که در قلمرو جمهوری اسلامی ایران بر اساس قانون پذیرفته می شود)) یا در ماده ۳ نیز تصریح شده است که ((پذیرش سرمایه گذاری خارجی بر اساس قانون و ضوابط مندرج در این آیین نامه)).

¹ European Union , “ Advanced Corporate Compliance Workshop ” , Practising Law Institute, 2005 , p 79 .

² [Stoitckova, Desislava](#), “ Towards Corporate Liability in International Criminal Law ” , Intersentia, 2010 , p 80 .

^۳ پاکدامن، رضا ؛ حقوق مشارکت های تجاری بین المللی، انتشارات شرکت چاپ و نشر بین المللی، ۱۳۹۴، ص ۴۲

نکته دیگر که در مورد رعایت قانون در مورد شرکت های خارجی می توان بیان داشت، آن است که قوانین و مقررات متفاوتی بسته به نوع فعالیت شعبه یا نمایندگی شرکت خارجی در ایران حاکمیت دارد برای نمونه در ارتباط با بخش بانکی، به موجب آیین نامه نحوه تاسیس، فعالیت و انحلال نمایندگی های بانک های خارجی در کشور جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۳/۰۳/۱۳ شورای پول و اعتبار مقرر گردیده است که بانک های خارجی مبادرت به تاسیس دفاتر نمایندگی در ایران نمایند. بر اساس ماده ۲ دستورالعمل اجرایی این آیین نامه، اجازه فعالیت و تاسیس دفاتر نمایندگی بانک های خارجی در ایران منوط به اجازه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران است که ملزم به بازرسی فعالیت های این دفاتر نمایندگی در ایران نیز می باشد. آنچه اما در ارتباط با بحث حاضر می توان بیان داشت، آن است که فعالیت دفاتر نمایندگی مزبور محدود بوده و آنها صرفاً می توانند با رعایت قوانین و مقررات لازم الاجرای کشور و به عنوان واسطه ارتباطاتی میان بانک مادر و بانک های ایرانی اقدام نمایند اما این اختیار را ندارند که هیچ یک از عملیاتی را صورت دهند که جنبه معاملاتی بانکی داشته باشد و بر اساس قوانین موجود به بانک ها اختصاص دارد.^۲

در هر صورت، آزادی فعالیت شرکت های خارجی با مفهوم و گستردگی که فردگرایان در سده های گذشته به آن اعتقاد داشتند، در حقوق ایران پذیرفته نشده است. زیرا قانونگذار ضمن تایید اصل آزادی قراردادی، نفوذ قرارداد را منوط به مخالفت نداشتن با قانون کرده است و بدین ترتیب حکومت قانون را برتر از تراضی اشخاص می داند و به عنوان قاعده در حقوق ایران می توان بیان داشت «قراردادی اثر حقوقی دارد که مخالف با قوانین نباشد». اگر نیروی الزام آور قوانین در همه جا یکسان بود، اجرای این قاعده با مشکلی مواجه نمی شد. ولی، مشکل در این است که گاهی قانونگذار نظر ارشادی دارد و می خواهد آنچه را که عادلانه و مفید می داند در صورت سکوت طرفین حاکم نماید، و در اینگونه موارد طرفین می توانند بر خلاف قانون تراضی نمایند. به این دسته از قوانین، قانون تکمیلی گفته می شود که در مقابل قانون امری قرار دارد، یعنی

البته با توجه به نوع متفاوت فعالیت شرکت خارجی در جمهوری اسلامی ایران، نمیتوان قانون را صرفاً قوانین داخلی مصوب مجلس دانست بلکه موافقتنامه هایی نیز که میان دولت ایران و دولت های خارجی منعقد می گردند و تشریفات تصویب را بر اساس اصول ۷۷ و ۱۲۵ قانون اساسی طی نماید، در حکم قوانین عادی مصوب مجلس است. این تفسیر به ویژه با توجه به دو نوع مختلف از سرمایه گذاری های خارجی در قانون تشویق و حمایت از سرمایه گذاری خارجی که به دو نوع مستقیم و غیرمستقیم تقسیم شده است و سرمایه گذاری های غیرمستقیم را تابع موافقت نامه های منعقد شده میان دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت های خارجی می داند، منطبق است.^۱

تطابق با قوانین و مقررات حتی در موافقت نامه های حمایت از سرمایه گذاری خارجی میان جمهوری اسلامی ایران و دولت های دیگر نیز مندرج شده است برای نمونه می توان به موافقت نامه اخیرالتصویب با عنوان ((قانون موافقتنامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه گذاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری نیکاراگوئه)) اشاره داشت که در بند یک ماده ۳ آن تصریح شده است که: ((هر یک از طرف ها طبق قوانین و مقررات خود نسبت به پذیرش سرمایه گذاری اشخاص حقیقی و حقوقی طرف دیگر در قلمرو خود اقدام می کند.))

در برخی از موافقت نامه ها، محدودیت های بیشتری نیز برای فعالیت آزادانه تجاری در ایران لحاظ شده است برای نمونه به موجب قانون موافقت نامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه گذاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری نیکاراگوئه، اصل دولت کامله الوداد به صراحت در بند ۲ ماده ۴ مستثنی شده است به این صورت که: ((چنانچه یک طرف به موجب معاهده راجع به تاسیس منطقه آزاد تجاری، اتحادیه گمرکی، بازار مشترک، اتحادیه اقتصادی یا هر سازمان اقتصادی منطقه ای دیگر یا به موجب موافقتنامه به صورت کلی یا عمدتاً مربوط به مالیات، مزایای خاصی را به سرمایه گذاران هر کشور ثالثی اعطا کند، آن طرف ملزم به اعطای مزایای مزبور به سرمایه گذاران طرف دیگر نخواهد بود.))

^۲ آیین نامه نحوه تاسیس، فعالیت و انحلال نمایندگی بانک های خارجی در کشور جمهوری اسلامی ایران، ماده ۶.

اشکان عبدالی و ربیعا اسکینی و علیرضا مظلومی رهنی و سعید خردمندی: تعهدات شرکت های خارجی در نظام حقوقی ایران، آثار و ضمانت اجراهای آن در مقایسه با شرکت های ایرانی

طرف ها توسط طرف دیگر، ملی یا سلب مالکیت نخواهد شد یا تحت تدابیر مشابه قرار نخواهد گرفت، مگر آن که اقدامات مزبور برای اهداف عمومی، به موجب فرآیند قانونی به روش غیر تبعیض آمیز و در مقابل پرداخت سریع، موثر و کافی غرامت انجام پذیرد.^۱

البته این نکته باقی است که همان گونه که گفته شد، شرایط مربوط به نظم عمومی بایستی به صورت غیرتبعیض آمیز و بر مبنای شرایط عینی نسبت به یک شرکت خارجی اعمال شود و در صورتی که به صورت تبعیض آمیز و یا ملاحظات غیرعینی صورت پذیرد، نمی توان استدلال دولت ایران را بر مبنای نظم عمومی مورد پذیرش قرار داد.

عموماً رویه دولت ها بدین صورت است که در صورتی که به صورت تبعیض آمیز و یا بر مبنای ملاحظات غیرعینی نسبت به یک شرکت خارجی، محدودیتی بر اساس نظم عمومی صورت بگیرد، دولت متبوع شرکت مزبور اقدام مقابله به مثالی را صورت خواهد داد؛ این موضوع برای نمونه در ماده ۵ قانون تشویق و حمایت متقابل از سرمایه گذاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری فرانسه^۲ به این موضوع اشاره شده است.

همچنین در خصوص قواعد مربوط به حسن جریان امور راجع به اداره یک کشور یا راجع به حفظ امنیت و اخلاق در روابط بین افراد به طوری که افراد نتوانند از طریق قراردادهای خصوصی از آن تجاوز نمایند.

نظم عمومی مدلول مقرراتی است که قوام و بقای ذات و حیثیت و منافع یک ملت به حمایت از آن مقررات بستگی دارد، خواه در امور داخلی یک کشور باشد یا در روابط بین المللی.

مثال بارز تاثیر نظم عمومی در زمینه شرکت خارجی در زمینه تعیین نام شرکت تجاری است. تعیین نام توسط شعبه یا نمایندگی یک شرکت خارجی در ایران، منوط به رعایت تمامی قوانین و مقررات و نظم عمومی ایران است. همان طور که در

قوانینی که امکان تراضی بر خلاف آن وجود ندارد و قانون بر اراده طرفین ارجحیت دارد. بنابراین، برای احراز نفوذ یا بطلان قراردادهایی که با قانون مخالف است، در مرحله اول باید طبیعت قانون را شناخت، و اگر قانون امری باشد، قرارداد باطل است و اگر تکمیلی به شمار رود، قرارداد نافذ می باشد.

درباره ضابطه تشخیص قانون امری از تکمیلی، معیار دقیقی ارائه نشده است. برخی از حقوقدانان بیان داشته اند: هر گاه قانون با نظم عمومی ارتباط داشته باشد، امری است و در سایر موارد تکمیلی است. اما این ضابطه نیز چندان راهگشا نمی باشد زیرا مفهوم نظم عمومی یک مفهوم نسبی بوده و در برابر مسائل اقتصادی و سیاسی دیدگاه ها در مورد نظم عمومی یکسان نمی باشد و در این موارد اختلاف نظر وجود دارد. در نهایت باید اظهار داشت که بیان یک معیار دقیق و ثابت برای تشخیص قانون امری و تکمیلی وجود ندارد و برای تمییز این دو باید از عرف یا دادرس (رویه قضایی) کمک گرفت.

پاره ای از اماره ها نیز نشانه امری بودن قانون است. یکی از این نشانه ها، لحنی است که قانونگذار در بیان احکام خود استفاده می کند. برای مثال، واژه هایی نظیر «باید»، «مکلف است» یا «ممنوع است» ظهور در امری بودن قانون و کلماتی مانند «می تواند» یا «اختیار دارد» نشانه تکمیلی بودن قانون است. همچنین احکام استثنایی که بر خلاف قواعد کلی قراردادهای وضع می شود و نتیجه تراضی دو طرف نمی باشد و قواعدی که به منظور حمایت از اشخاص ثالث در برابر دو طرف عقد است، جنبه امری دارند.

بند دوم - نظم عمومی

نظم عمومی نیز یکی دیگر از استثنایات ناظر بر آزادی فعالیت شرکت تجاری در ایران می باشد. در این راستا در قوانین و موافقت نامه های متعددی که میان جمهوری اسلامی ایران و دولت های خارجی وجود دارد، به موضوع نظم عمومی به عنوان یک استثناء بر فعالیت آزادانه شرکت خارجی تاکید شده است. نظیر این چنین محدودیتی را می توان در بند یک ماده ششم موافقت نامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه گذاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری نیکاراگوئه مورد اشاره قرار داد که در باب مصادره اشاره شده است که:

((سرمایه گذاری های اشخاص حقیقی و حقوقی هر یک از

^۱ ماده ششم موافقت نامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه گذاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری نیکاراگوئه
^۲ ماده ۵ تصریح می دارد: ((هیچیک از مواد این موافقتنامه نباید به طوری تفسیر شود که مانع از انجام اقداماتی توسط هر طرف متعاقد برای تنظیم سرمایه گذاری سرمایه گذاران خارجی و شرایط فعالیت های این سرمایه گذاران در چارچوب سیاست های اتخاذ شده برای نگهداری و ترویج فرهنگ خود شود.))

وضع شده است. در این مبحث، ضمانت اجراها به دو دسته ضمانت اجراهای حقوقی و ضمانت اجراهای کیفری تقسیم می شود.

ضمانت اجراهای حقوقی را بایستی ضمانت اجرایی دانست که ناظر بر جنبه مجرمانه نیستند. البته ضمانت اجراها جنبه حمایتی نیز دارند و بایستی به این امر توجه داشت که در حمایت از شرکت های خارجی، اقداماتی از جمله کاهش سهام اتخاذ شده است.

بند اول - کاهش سهام

کاهش سرمایه از آن رو به عنوان یکی از ضمانت اجراء برای نقض تعهدات شرکت های تجاری در نظر گرفته شده است که می توان به موجب حکم قضایی یا تصمیمات مراجع ذیربط، آن را به عنوان یک ضمانت اجراء مدنظر قرار داد. این اقدام معمولاً در چندین وضعیت صورت می پذیرد از جمله تسلط بازار توسط یک شرکت خارجی که دولت میزبان به منظور کاهش سطح کنترل شرکت مادر توسط دولت میزبان صورت می پذیرد. از این رو، این کاهش سرمایه در مقابل کاهش سرمایه اختیاری صورت می پذیرد که بنا به اراده شرکت تجاری خارجی صورت می پذیرد.^۲

کاهش سرمایه هم در فرضی که شرکت خارجی به سبب زیان در شرایط نامطلوبی قرار دارد، مفید است و هم در فرضی که شرکت خارجی سودده است. هرگاه شرکت خارجی به سبب زیان، قسمتی از سرمایه اش را از دست بدهد تا این ضرر جبران نشود، تقسیم سود میان شرکا امکانپذیر نخواهد بود. در حقوق فرانسه، فایده عمده دیگری نیز برای کاهش سرمایه متصور است. اگر در اساس نامه شرکت خارجی سهامی خاص پیش بینی شده باشد که انتقال سهام میسر نیست مگر در صورت موافقت شرکت خارجی با ورود منتقل البهی که شریک مایل به خروج معرفی می کند و شرکت خارجی با ورود منتقل البیه مذکور موافقت نکند، میتواند سهام شریک مایل به خروج را خود خریداری نماید و بعداً آنها را به دیگری منتقل کند، یا سرمایه خود را به میزان مبلغ سهام خریداری شده کاهش دهد. در

بند ۱۳۸ بخشنامه های ثبتی اشاره شده است، متقاضی تعیین نام برای شرکت های خارجی در ایران، بایستی احدی از سهامداران خود یا وکیل رسمی دادگستری را همراه با نام های درخواستی به اداره کل ثبت شرکت ها و موسسات غیرتجاری ارائه نماید. از بکارگیری نام هایی که در کشور متبوع شرکت مادر مرسوم است اما برای جامعه ایرانی غیرقابل پذیرش است، بایستی خودداری گردد. در صورت ابهام در ارتباط با معادل نداشتن فارسی، بایستی به کتاب های مرجع و فرهنگ واژگان زبان و ادب فارسی مراجعه شود. در صورتی که اتخاذ اسامی از سوی نمایندگی یا شعب شرکت های خارجی در ایران منتهی به فریب افکار عمومی شده یا خلاف نظم عمومی و اخلاق حسنه ایران باشند، قابل تایید نیست.^۱

بند سوم - اخلاق حسنه

اخلاق حسنه، قواعدی است که در زمان و مکان معین، توسط اکثریت یک اجتماع رعایت آن لازم شمرده می شود یا عمل به آن ها نیکو تلقی می شود.

ماده ۹۷۵ ق.م.ا.خلاق حسنه را یکی از منابع نظم عمومی قرار داده است، ولی ماده ۶ قانون آ.د.م. آن را، در کنار نظم عمومی در زمره موانع نفوذ قراردادهای می آورد و می گوید: «عقود و قراردادهایی که مخل نظام عمومی یا بر خلاف اخلاق حسنه است، در دادگاه قابل ترتیب اثر نیست». پس این پرسش به وجود می آید که بین مفهوم اخلاق حسنه و نظم عمومی چه رابطه ای وجود دارد؟ در پاسخ باید گفت، اخلاق حسنه چهره خاصی از نظم عمومی است، با آنکه منظور نهایی اخلاق، ساختن انسانی منزه و پارسا است و حقوق به برقراری عدالت و برابری نظر دارد، نظام حقوقی هیچ گاه بی نیاز از اخلاق نبوده است. زیرا در بسیاری از موارد، برای حفظ عدالت اجتماعی، ناگزیر است که پاره ای از قواعد اخلاقی را حمایت کند. به همین جهت، باید اخلاق را بی گمان یکی از مبانی مهم حقوق دانست.

مبحث دوم - ضمانت اجراها

منظور از ضمانت اجراء، واکنش هایی است که از سوی قانون گذار در مقابل نقض تکالیفی که مورد اشاره قرار گرفت،

² United Nations , “ Foreign Direct Investment in Latin America and the Caribbean 2019” , United Nations, 2019, p 62 .

^۱ ستوده تهرانی، پیشین، صص ۷۵-۷۶ .

اشکان عبدالی و ربیعا اسکینی و علیرضا مظلومی رهنی و سعید خردمندی: تعهدات شرکت های خارجی در نظام حقوقی ایران، آثار و ضمانت اجراهای آن در مقایسه با شرکت های ایرانی

نیست.^۲ در دعوا آمریکایی بریتانیایی شرکت خارجی متولی سرمایه گذاری مک میلان و کمپانی ال.تی.دی علیه مؤسسه کوپر در سال ۱۸۹۴، لرد هرشل بیان کرد: «شکی وجود ندارد، طرحی که رفتار یکنواخت را با سهامدارانی که حقوق مشابهی دارند، اجرا نمیکند؛ باید بیشتر توسط دادگاه مورد بررسی قرار گیرد. چنین طرحی نباید مورد تأیید قرار گیرد، مگر اینکه دادگاه به غیرعادلانه و غیرمنصفانه بودن طرح، رضایت دهد». در آن مورد دادگاه تأیید میکند که کاهش سرمایه، تأثیری در منافع بستانکاران شرکت خارجی نخواهد داشت. در این تصمیم دادگاه، دو عامل خیلی مهم در نظر گرفته میشود. اول اینکه تا چه حدی منافع بستانکاران تحت تأثیر قرار خواهد گرفت و دوم اینکه آیا کاهش سرمایه در طبقات مختلف سهامداران به صورت برابر و منصفانه محقق میشود یا خیر.^۳

در لایحه اصلاحی ۱۳۴۷، شرایط قانونی کاهش سرمایه، با اقتباس از حقوق خارجی به چند دسته (۱. تصویب مجمع عمومی، ۲. محدودیت کاهش سرمایه حداقلی برای شرکت خارجی، ۳. رعایت تساوی حقوق شرکا، ۴. حفظ حقوق طلبکاران) تقسیم شده، که در مواردی مشابه با حقوق انگلستان می باشد.

بند دوم - انحلال شرکت خارجی

چنانچه پس از تأسیس، تعداد سهامداران به هر دلیل حتی دلایل قهری مانند فوت سهامداران، کمتر از حد نصابهای مذکور گردد، شرکت سهامی، منحل میشود. زیرا علاوه بر استدلالهایی که در قسمت قبلی گذشت، لحن ماده ۴۸۲ نیز مؤید همین حکم است. چرا که در اطلاق آن هم شامل زمان تأسیس و هم بعد از آن میگردد. البته، پیشنهاد میشود در قسمت کلیات لایحه جدید، که اختصاص به قواعد مشترک تمام شرکتهای دارد، برای برطرف شدن هرگونه شبهه احتمالی، از جمله شبهه عدم انحلال شرکت در فرض کم شدن قهری تعداد سهامداران از نصاب مقرر قانونی (مانند فوت سهامداران)، ماده ای بدین مضمون درج گردد: «چنانچه پس از تأسیس هر یک از شرکتهای مذکور در این قانون، تعداد سهامداران به هر دلیل از

حقوق ما چنین فایدهای برای کاهش سرمایه متصور نیست؛ چه خرید سهام به وسیله خود شرکت خارجی ممنوع است

مقررات کاهش سهام در انگلیس از بخش ۱۳۵-۴۱ قانون شرکت ۱۹۸۵ نشأت می گیرد. کاهش سرمایه شرکت خارجی موضوعی شدیداً کنترل شده بود تا آن، باعث کاهش سرمایه در مقابل بستانکاران نشود. بخش ۱۳۵ قانون فوق الذکر روش هایی که یک شرکت خارجی سهام سرمایه خود را کاهش می دهد را به چند مورد بیان می نمود: ۱. اجازه کاهش سهام در اساسنامه. ۲. تصویب کاهش سهام توسط تصمیم خاص شرکت خارجی. ۳. تأییدیه دادگاه. همچنین، فصل دوم بخش ۱۳۵ همان قانون وضعیت خاص استفاده از این کاهش را بررسی مینمود. این شرایط خاص، به صورت کاهش مسئولیت اعضا به پرداخت سرمایه ناخوانده یا کاهش سرمایه شرکت خارجی، منعکس می شد.

در شرکت خصوصی وقتی که با فوت یا بازنشستگی شخصی که به طور عمده در انجام تجارت متمرکز بود، شرکت خارجی تغییر روند می داد، کاهش یا بازگرداندن سرمایه به اعضا، ضرورتاً اتفاق می افتاد. تا سال ۱۹۸۱ این امر توسط تصمیم خاص شرکت خارجی و تأیید دادگاه اتفاق می افتاد. اما حالا، شرکت خصوصی انتخابهای دیگری دارند؛ مثلاً در دعوا کارووت علیه صنایع شیمیایی سلطنتی^۱ در سال ۱۹۳۷ به عنوان روش کاهش ارزش اسمی یک طبقه از سهام شرکت خارجی در نظر گرفته شد، تا کاهش ارزش سهام شان در بورس سهام را منعکس کند. در این دعوا که ناظر بر نقض حقوق رقابت توسط صنایع شیمیایی سلطنتی در یکی از دولت های عضو اتحادیه اروپایی بود، کارووت به عنوان یک شرکت تجاری فعال در حوزه تولید مواد شیمیایی علیه شرکت صنایع شیمیایی سلطنتی به علت تسلط بر بازار در کشور متبوع خود طرح دعوی نمود. دادگاه به علت اثبات این موضوع، کاهش سهام را به عنوان یک ضمانت اجراء مدنظر قرار داد.

در کاهش سهام توسط تأییدیه دادگاه نیز، دادگاه مواردی که کاهش سرمایه جنبه معقول تجاری داشت را رد میکرد. توجه دادگاه به این مقوله بود که کاهش سرمایه عادلانه

² Zheng, Yawan, "China's Foreign Investment Legal Regime: Toward China's Development Goals", BRILL, 2023, p 231.

³ MacMillan and Co Ltd v Cooper, (1924) 40 TLR 186, (1923) 93 LJPC 113

¹ Carruth v. Imperial Chemical Industries Ltd

نصاب مقرر قانونی کمتر گردد، شرکت منحل خواهد شد^۱.

نتیجه گیری

به طور عمده چند نتیجه عمده را می توان از مطالب ارائه شده در مورد حقوق شرکت های خارجی در ایران ارائه داد ۱- اتباع خارجی می توانند در قلمروی سرزمینی ایران، اقدام به تاسیس شرکت نمایند. این بدان معناست که شرکت های خارجی از این امکان برخوردار هستند تا با تشکیل یک شرکت فرعی تجاری موضوع ماده ۲۰ قانون تجارت، به یکی از فعالیت های تجاری بپردازند که در ماده ۲ قانون تجارت مندرج شده است و از این باب، هیچ گونه تفاوتی میان شرکت خارجی و شرکت های ایرانی وجود ندارد. در صورتی که شرکت خارجی درصدد سرمایه گذاری خارجی در ایران باشد، آیین حضور و فعالیت تجاری آن متفاوت است به این معنا که بایستی نسبت به اخذ مجوز سرمایه گذاری خارجی از مرکز خدمات سرمایه گذاری خارجی، اقدام نموده و سازمان سرمایه گذاری می تواند بدون هیچ گونه محدودیتی در ارتباط با درصد مشارکت، نسبت به ثبت شرکت مورد نظر اقدام نماید.

شرکت های خارجی که در ایران درصدد فعالیت تجاری هستند، علاوه بر اینکه اسناد و مدارک لازم را بایستی تقدیم نمایند، متعهد می گردند در صورتی که مجوز فعالیت آنها از سوی مراجع ذی ربط لغو گردد، در چارچوب زمانی معینی که از سوی اداره ثبت شرکت های استان تهران بدان ابلاغ می گردد، نسبت به لغو مجوز و انحلال شرکت خود در ایران اقدام نمایند. بین قواعد مربوط به ثبت شعبه و نمایندگی شرکت های خارجی در ایران، تفاوت وجود دارد به نحوی که فعالیت شعبه یک شرکت خارجی در ایران تحت نام و مسئولیت قانونی شرکت های اصلی خارجی بوده و در همین راستا، شعبه مزبور ملزم است تا گزارش های مالی سالانه شرکت اصلی خارجی را به دستگاه های ذیربط ارائه نماید. با وجود این، نمایندگی شرکت های خارجی، یک شرکت ایرانی خواهد بود چرا که بر

اساس مقررات قانون تجارت، تابعیت شرکت با تابعیت مدیران یا سهامداران آن متفاوت است و بدیهی است که این که حتی مالکیت شرکت تجاری مستقر در ایران، به اتباع خارجی تعلق داشته باشد، آن شرکت را به عنوان یک شرکت خارجی در نظر گرفت.

۲- دو شیوه متفاوت برای ثبت شرکت خارجی در نظام حقوقی ایران وجود دارد که یکی از طریق مشارکت با اتباع ایرانی است و دیگری از طریق انعقاد قرارداد سرمایه گذاری خارجی با سازمان همکاری فنی و اقتصادی سرمایه گذاری ایران. در صورتی که شرکت های خارجی، روش نخست را انتخاب نمایند تنها می توانند ۴۹ درصد از سهام یک شرکت را در دست داشته باشند در حالی که در روش دوم، امکان مالکیت ۱۰۰ درصدی یک شرکت خارجی در ایران فراهم است. ثالثاً اصل ۸۱ قانون اساسی در ارتباط با امتیازات شرکت های خارجی در ایران است و نه حقوق آنها. بنابراین، اصل ۸۱ قانون اساسی هیچ حق قانونی شرکت خارجی را سلب نمی نماید بلکه امتیازات آنها را از بین می برد. حقوق شرکت های خارجی در نظام حقوقی ایران به دو دسته حقوق عام و حقوق خاص تقسیم بندی می شوند. بر مبنای اصل رفتار متقابل و نیز موافقت نامه های معاضدت حقوقی، شرکت های خارجی که تمایل به انجام فعالیت های تجاری دارند، بایستی حقوق شان به رسمیت شناخته شود. در سایه فقدان این به رسمیت شناختن، شرکت های تجاری خارجی نمی توانند به فعالیت خود بپردازند. البته برخی از حقوق مندرج در قانون اساسی، زمینه حضور شرکت های خارجی را فراهم می نماید از جمله حق بر آزادی فعالیت های تجاری در مواد ۲۸ و ۴۳ قانون اساسی مورد اشاره قرار گرفته است به طوریکه از جمله بر مبنای ماده ۴۳، ((رعایت آزادی انتخاب شغل و کار و عدم اجبار افراد به انجام کار معین و جلوگیری از بهره کشی از کار دیگران)) و دستیابی مساوی به فرصت های شغلی، این حق قابل استنباط است.

ماده ۶ قانون کار نیز در این راستا مقرر نموده است: ((براساس بند چهار اصل چهل و سوم و بند شش اصل دوم و اصل نوزدهم، بیستم و بیست و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، اجبار افراد به کار معین و بهره کشی از دیگران ممنوع و مردم ایران از هر قوم و قبیله که باشند از حقوق

^۱ ربانی بیدرونی، طاهره؛ نگرشی تحلیلی به چالش ها و موانع شرکت های چندملیتی در حقوق ایران (سرمایه گذاری ها و حل و فصل اختلافات)، فصلنامه پژوهش و مطالعات اسلامی، بهمن ماه ۱۳۹۹، سال دوم، شماره ۱۹، صص ۹-۵.

مجموعاً، می توان اشاره داشت که شرکت های خارجی بایستی در نظام حقوقی ایران به ثبت برسند. عدم ثبت شرکت های خارجی به موجب قوانین موجود در نظام های حقوق تجارت هر کشور بایستی دارای ضمانت اجرای مختلف حقوقی، کیفری و حتی اداری باشد. در این خصوص، در مقررات سازمان تجارت جهانی و به ویژه در موافقت نامه اقدامات تعرفه ای-که ناظر بر تعرفه های مالیاتی است-^۱ به این موضوع اشاره شده است و تبعیض در ثبت شرکت های خارجی را به عنوان نقض تعهدات دولت های عضو سازمان تجارت جهانی می داند. نکته ای که در خصوص ثبت شرکت های خارجی لازم است بدان توجه شود این است که با توجه به درون سرزمینی بودن، هر یک از دولت ها قوانین و مقررات خود را در زمینه تلقی ضمانت اجرایی حقوقی انتخاب کرده اند.

منابع

آل اسحاق، یحیی و دیگران؛ ارائه الگوی راهبردی اداره امور بازرگانی و تجارت خارجی بر اساس گفتمان ولایت فقیه حضرت امام خمینی (ره) و حضرت امام خامنه ای (مدظله العالی)، قانون اساسی و تجارب نظام جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه دانش راهبردی، سال هفتم، شماره ۲۷، ۱۳۹۶، صص ۳۹-۴۲.

ستوده تهرانی، حسن؛ حقوق تجارت، جلد ۲، ص ۳۶۸.

رسائی نیا، ناصر؛ کلیات حقوق بازرگانی تجارت، تهران، انتشارات ویستار، ۱۳۸۷، صص ۵۶-۵۷.

آخوندی، رضا؛ عاملیت تجاری در حقوق ایران و فرانسه، تهران، نشر دادگستر، ۱۳۸۴، صص ۱۷-۱۸.

آیین نامه اجرایی تبصره ۴ قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه ای حسابداران ذی صلاح به عنوان حسابدار رسمی، ماده ۲.

ستوده تهرانی، پیشین، ص ۳۷۳.

آیین نامه نحوه تاسیس، فعالیت و انحلال نمایندگی بانک های خارجی در کشور جمهوری اسلامی ایران، ماده ۶.

ستوده تهرانی، پیشین، صص ۷۵-۷۶.

ربانی بیدرونی، طاهره؛ نگرشی تحلیلی به چالش ها و موانع شرکت های چندملیتی در حقوق ایران (سرمایه گذاری ها و حل و فصل اختلافات)، فصلنامه پژوهش

مساوی برخوردارند و رنگ، نژاد، زبان و مانند اینها سبب امتیاز نخواهد بود و همه افراد از زن و مرد یکسان در حمایت قانون قرار دارند و هرکس حق دارد شغلی را که به آن مایل است و مخالف اسلام و مصالح عمومی و حقوق دیگران نیست، برگزیند.)

البته در همین مواد، حق بر آزادی فعالیت های تجاری مشمول استثنایاتی شده است و آن این است که با موازین اسلامی در تعارض باشد. بنابراین در صورتی که یک شرکت خارجی که در زمینه تولید مشروبات الکلی در جهان فعال هست نمی تواند به استناد اصل آزادی فعالیت های تجاری، خواهان ثبت شرکت خود و برخورداری از حقوق و تکالیف مشابه شود.

۳- محدودیت هایی برای حضور شرکت های خارجی در ایران وجود دارد از جمله باید اصل را بر ممنوعیت تملک اموال غیرمنقول توسط اتباع بیگانه در قلمرو جمهوری اسلامی ایران دانست؛ زیرا موضوع تملک اموال غیرمنقول توسط اتباع بیگانه جزء امور حاکمیتی است و با لحاظ شق نخست بند «و» ماده ۸ قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶ نمی توان آن را جزء حقوق خصوصی اشخاص تلقی و اتباع خارجی را به نحو اطلاق از این حق بهره مند دانست. بر این اساس، هرچند وفق ماده ۹۶۱ قانون مدنی اتباع بیگانه می توانند از تمامی حقوق مدنی برخوردار شوند؛ مگر در بندهای سه گانه این ماده؛ اما این اصل باید با رعایت بند هشتم اصل چهل و سوم و اصل یکصد و پنجاه و سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و رعایت دیگر قوانین و مقررات راجع به استملاک اتباع بیگانه در ایران اعمال شود. هرچند دادنامه شماره ۳۶۲ مورخ ۱۳۷۸/۱۰/۱۲ هیئت عمومی دیوان عدالت اداری، ناظر بر ابطال آیین نامه اجرایی چگونگی تملک اموال غیرمنقول توسط اتباع خارجی غیرمقیم در جمهوری اسلامی ایران (موضوع تصویب نامه شماره ۱۳۲۳۵/ت/۱۳۹۹۶ه مورخ ۱۳۷۴/۱۱/۳) هیئت وزیران است؛ اما با توجه به مفاد این رأی که به نحو اطلاق هرگونه اعطای امتیاز به اتباع بیگانه از جمله تملک اموال غیرمنقول در قلمرو جغرافیایی کشور ایران را مستلزم تصویب قانون گذار دانسته است؛ باید دیگر مصوبات هیئت دولت از جمله آیین نامه راجع به استملاک اتباع خارجه مصوب ۱۳۲۸ و تصویب نامه قانونی مورخ ۱۳۴۲/۷/۱۳ و آیین نامه اجرایی آن را نیز فاقد وجاهت قانونی دانست.

¹ The Tarrif Agreement

و مطالعات اسلامی، بهمن ماه ۱۳۹۹، سال دوم، شماره
۱۹، صص ۵-۹.

European Union , “ Advanced Corporate
Compliance Workshop ” , Practising Law
Institute, 2005 , p 79 .

[Stoitchkova, Desislava](#), “ Towards Corporate
Liability in International Criminal Law ” ,
Intersentia, 2010 , p 80 .

United Nations , “ Foreign Direct Investment in
Latin America and the Caribbean 2019” ,
United Nations, 2019, p 62 .

Carruth v. Imperial Chemical Industries Ltd

’ Zheng, Yawan, “ China’s Foreign Investment
Legal Regime: Toward China’s
Development Goals” , BRILL, 2023, p 231.

’ MacMillan and Co Ltd v Cooper, (1924) 40 TLR
186, (1923) 93 LJPC 113